

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยาเสพติดเป็นปัญหาสังคมประการหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความมั่นคงของชาติ ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคม นำไปสู่การเกิดอาชญากรรมซึ่งมีผลโดยตรงต่อความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนโดยส่วนรวม ซึ่งหากจะพิจารณาความรุนแรงของปัญหาโดยดูจากสถิติที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้รวบรวมไว้ในปีล่าสุดแล้วจะพบว่าผลการจับกุมคดียาเสพติดทั่วประเทศในปี 2543 มีจำนวนสูงถึง 152,389 คดี แบ่งเป็น เฮโรอีน 3,449 คดี เฮ็คตาซี 209 คดี ผีน 189 คดี กัญชาแห้ง 14,178 คดี ยาบ้า 120,627 คดี สารระเหย 10,791 คดี (ปปส. , 2544)

สิ่งที่ตามมาจากปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง นั้น ในแง่ความเสียหายทางเศรษฐกิจ ประเทศไทยต้องสูญเสียงบประมาณเป็นจำนวนมากในการปราบปราม และบำบัดผู้ติดยาเสพติด อีกทั้งยังต้องสูญเสียทรัพยากรบุคคลซึ่งอาจเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ และเป็นเหตุให้เกิดธุรกิจการค่านอกระบบทำให้ประชาชนไม่กระตือรือร้นในการทำมาหากินเนื่องจากความเข้าใจว่าการค้ายาเสพติดเป็นหนทางที่สร้างรายได้อย่างมหาศาลภายในเวลาอันรวดเร็ว ในด้านสังคมพบว่ายาเสพติดเป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมที่ตามมา อาทิ การประทุษร้ายต่อชีวิตและทรัพย์สิน นอกจากนี้ยังมีเด็กเป็นจำนวนมากต้องเสียนาคตเพราะตกเป็นเหยื่อของการติดยาเสพติด

รัฐบาลทุกสมัยที่ผ่านมามีตระหนักชัดเจนถึงปัญหาข้างต้นเป็นอย่างดีว่ายาเสพติดเป็นตัวการสำคัญในการบ่อนทำลายชาติจึงได้พยายามหาวิธีการแก้ไขปัญหามาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นการเอาจริงเอาจังในการปราบปรามผู้กระทำความผิด เปลี่ยนพื้นที่ในการปลูกฝิ่นให้เป็นพื้นที่เกษตรชนิดอื่นๆ กำหนดมาตรการในการห้ามนำเข้าสารตั้งต้นที่จะเป็นส่วนผสมในการผลิตสิ่งเสพติด แต่ดูเหมือนว่าปัญหาไม่มีแนวโน้มที่จะลดลงและยังคงมีการทวีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็วในลักษณะที่ขาดความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุ และความพร้อมของประชากร แนวโน้มของสภาพเศรษฐกิจ สังคมการเมือง และทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่มุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่นคงและความ

ก้าวหน้าทางด้านรายได้ เป็นปัจจัยที่ทำให้คนไทย และสังคมไทยมีพฤติกรรมเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น พฤติกรรมการบริโภคที่ฟุ่มเฟือยเพื่อแสดงถึงความร่ำรวยได้กลายเป็นสิ่งที่กำหนดค่านิยมของคนในสังคม ประกอบกับห้วงภาวะเวลาวิกฤติเศรษฐกิจที่ต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2540 จนถึงปัจจุบันผู้คนเป็นจำนวนมากประสบกับความยากจน ประชากรวัยแรงงานจำนวนมากที่ต้องตกอยู่ในสภาพว่างงานและผู้คนอีกจำนวนมากที่ต้องมีหนี้สิน ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชากรจากทั่วประเทศเข้ามาแสวงหารายได้ในกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศ จากการหลั่งไหลเข้ามาหางานทำในกรุงเทพมหานครโดยมิได้มีการวางแผนเพื่อรองรับการโยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาตั้งรกรากอยู่ในเขตตัวเมืองดังกล่าวจึงทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมามากมาย เช่น ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาการแย่งงานกันทำ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนและปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งก็คือ ปัญหาในเรื่องของยาเสพติด จะเห็นได้จากสถิติจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่แสดงเม็ดเงินยาบ้าที่จับกุมได้ในเขตกรุงเทพมหานครปี พ.ศ.2543 มีปริมาณถึง 14,813,226 เม็ด และจากการสำรวจระดับปัญหาที่ลดทอนคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานคร โดยสำนักวิจัยเอแบคโพลก็ยังพบอีกว่าปัญหาที่กระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานครมากที่สุดร้อยละ 91.5 ก็คือ ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน (มติชน , 14 มิ.ย. 42 : 24)

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่มีองค์ประกอบสลับซับซ้อน เพื่อพิจารณาปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นสามารถจำแนกองค์ประกอบของปัญหาได้ 3 ประการ คือ คน ตัวยา และสิ่งแวดล้อม ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านนี้มีปฏิสัมพันธ์กันจนกระทั่งนำไปสู่การเกิดปัญหายาเสพติด และการใช้ยาในทางที่ผิด กล่าวคือ

คน เมื่อคนประสบปัญหาอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอารมณ์และสังคมจนไม่สามารถที่จะแก้ไขหรือปรับตัวให้เข้ากับความปลอดภัยหรือสภาพนั้นๆได้ ก็จะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคม และอาจจะหันไปใช้ยาเสพติดเป็นทางออกในการแก้ปัญหาชีวิตได้

ยา โดยตัวของมันเองแล้วไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหาใดๆเลย ถ้าคนไม่ได้หยิบยามาใช้แต่เมื่อคนไปใช้ยาปฏิริยาที่เกิดขึ้นในแต่ละคนจะแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคนที่ใช้ยาประการหนึ่งและอีกประการหนึ่งขึ้นอยู่กับฤทธิ์และขนาดของตัวยาที่ใช้ตลอดจนวิธีใช้

สิ่งแวดล้อม คนจำเป็นต้องอยู่ร่วมกันกับคนอื่น ๆ จะต้องปฏิบัติตนให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของสังคม แต่ถ้าคนใดคนหนึ่งไม่สามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อมของสังคมที่คนนั้นอาศัยอยู่ได้ ก็จะแสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่างๆไปจากสังคมซึ่งอาจหันไปใช้ยาเสพติด ดังนั้นสิ่งแวดล้อมจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่ง ในการที่จะผลักดันหรือชักจูงให้คนหันไปใช้ยาเสพติด (ปปส. , 2542)

ในปัจจุบันรัฐบาลได้จัดปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องเร่งแก้ไขดังระบุไว้ในวัตถุประสงค์ของนโยบายการดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของสำนักนายกรัฐมนตรี คือ ต้องการควบคุมการขยายตัวของปัญหาและลดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดให้ได้โดยเร็ว (เอกสารคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี 141/2541) แต่ถึงแม้รัฐบาลจะมีความพยายามอย่างหนักในการหามาตรการป้องกันและปราบปรามปัญหาเสพติดอย่างเด็ดขาดแล้ว ทั้งจากการแสดงให้เห็นถึงความเอาใจจริงเอาใจของเจ้าหน้าที่ การเพิ่มบทลงโทษต่อผู้กระทำความผิดให้รุนแรงขึ้น แต่ก็ยังไม่สามารถหยุดยั้งความรุนแรงในการแพร่ระบาดของยาเสพติดลงได้ การปราบปรามจับกุมมักจะจับกุมไม่ถึงผู้ผลิตรายใหญ่ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ค้ารายย่อยเท่านั้นเอง ดังนั้นการแก้ไขปัญหาเสพติดทุกชนิด สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการสร้างภูมิคุ้มกันให้ทุกคนมีความเข้มแข็งพอที่จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเข้ายวต่าง ๆ ที่มากมายในปัจจุบัน และต้องมีการป้องกันครอบครัว สถานศึกษา และชุมชนไม่ให้ยาเสพติดย่างกรายเข้ามา

ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540-2544) ได้มีการนำแนวทางการแก้ปัญหาซึ่งมุ่งสร้างคนให้มีคุณภาพ และสร้างกระบวนการดำเนินงานร่วมกัน รวมทั้งการดำเนินงานในลักษณะองค์รวมให้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การใช้พื้นที่ (A-Area) เป็นหลักโดยการผสมผสานมาตรการ (F-Function) และการส่งเสริมการทำงานร่วมกันของพหุภาคี (P-Participation) ด้วยการผนึกกำลังระหว่างหน่วยงาน องค์กร ภาครัฐ เอกชน องค์กรประชาชน และสถาบันสังคมต่างๆ (ปปส.,2543) ดังจะเห็นได้จากการออกคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่141/2541 เรื่องนโยบายการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายใต้ยุทธศาสตร์ "ราษฎร์-รัฐ ร่วมใจต้านภัยยาเสพติด" ในรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี จนมาถึง ยุทธศาสตร์ "พลังแผ่นดิน" ภายใต้รัฐบาลของ พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งสาระสำคัญในการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดภายใต้ยุทธศาสตร์ทั้ง 2 ยุทธศาสตร์นี้ คือการใช้ความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหายาโดยอาศัยประชาชนซึ่งอยู่ในชุมชนเป็นผู้รู้ปัญหาในพื้นที่เป็นอย่างดี กับเจ้าหน้าที่ซึ่งอยู่ในการทำงานของกลไกภาครัฐเป็นผู้นำที่เป็นเสมือนพี่เลี้ยงคอยสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการแก้ไขปัญหายาของประชาชน

แนวคิด AFP หรือกระบวนการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดโดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายที่ชัดเจน วิเคราะห์สภาพพื้นที่ที่แน่นอน ประสาน ผลักภารกิจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และระดมประชาชนทุกหมู่เหล่าเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานโดยมุ่งเน้นการแก้ปัญหาแบบองค์รวมที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง แนวคิด AFP มีหลักการคือเป็นกระบวนการจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดระดับพื้นที่หรือชุมชนที่มุ่งสนับสนุนส่งเสริมความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของพหุภาคีทั้งในและ

นอกชุมชน เพื่อเชื่อมโยงกิจกรรม บริการ และทรัพยากรการพัฒนาของหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรประชาชนเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดพลังศักยภาพของชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดแบบองค์รวมอย่างยั่งยืนในอนาคต

จะเห็นได้จากการนำแนวคิด AFP มาใช้นั้นมีส่วนอย่างมากที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชน เพราะการที่รัฐเป็นผู้คิดและทำให้แต่ฝ่ายเดียวนั้นจะทำให้ประชาชนไม่มีโอกาสมีส่วนร่วม ทำให้ประชาชนไม่เกิดจิตสำนึกในการวางแผนต่อการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งหากประชาชนและชุมชนเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการคิดและลงมือปฏิบัติการในการแก้ไขปัญหา เขาจะรู้สึกว่ามันคือเรื่องของเขา หน้าที่ของเขา ซึ่งเป็นสิ่งที่เขาจะต้องรับผิดชอบดูแลและอำรุงรักษาชุมชนของเขา เพราะเขาเป็นผู้ที่ได้ริเริ่มและดำเนินการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยตัวของเขาเอง

จากแนวคิด AFP นี้ได้มีโครงการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่สอดคล้องกับแนวคิดนี้ คือโครงการหมู่บ้านชุมชนเฉลิมพระเกียรติปลอดยาเสพติด ซึ่งเป็นโครงการที่ทรงเกียรติให้ทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ได้มีส่วนร่วมร่วมกันในการดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในชุมชนของตนเอง วิธีการดำเนินงานตามโครงการนี้ก็คือชุมชนหรือหมู่บ้านนั้นจะต้องสร้างกระบวนการประชาคมหมู่บ้านต่อต้านยาเสพติด โดยใช้กลไกของคณะกรรมการหมู่บ้าน มีการกระตุ้นปลุกจิตสำนึกให้ชุมชนในหมู่บ้านตื่นตัว เกิดกระแสสังคมที่ต่อต้านยาเสพติด มีการรณรงค์และขอความร่วมมือจากประชาชนทุกคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้น และมีการประสานความร่วมมือผืนีกกำลังประชาคมหมู่บ้าน ร่วมกับส่วนราชการและองค์กรเอกชน โดยหน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชน และปฏิบัติการกิจที่เกินขีดความสามารถของชุมชน อาทิ การปราบปราม และเมื่อประสบความสำเร็จหมู่บ้านหรือชุมชนนั้นจะได้รับมอบธงเฉลิมพระเกียรติเพื่อเป็นการแสดงถึงการเป็นหมู่บ้านหรือชุมชนที่ปลอดยาเสพติด โดยการตรวจสอบและประเมินผลจากเจ้าหน้าที่จำนวน 13 คณะที่มีผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน หลังจากได้รับธงแล้วจะมีการตรวจสอบซ้ำในภายหลังอยู่ตลอดเพื่อให้ชุมชนที่ประสบความสำเร็จแล้วยังคงเป็นชุมชนที่มีศักยภาพและความเข้มแข็งในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอยู่ แต่หากประสิทธิภาพในการดำเนินงานของหมู่บ้านหรือชุมชนนั้นๆ ลดลงก็จะถูกยึดธงคืน

หากพิจารณาแล้วจะพบว่า การดำเนินโครงการหมู่บ้าน/ชุมชนเฉลิมพระเกียรติปลอดยาเสพติดเป็นการนำแนวความคิดของการสื่อสารมาใช้ในการจัดการชุมชนให้เกิดการประสานความร่วมมือกันขึ้นเพื่อให้องค์กรชุมชนเป็นองค์กรที่เข้มแข็งในการที่จะแก้ไขปัญหาเสพติดด้วยตนเอง จะเห็นได้ว่าในโครงการนี้ การสื่อสารได้เข้ามาเป็นกลไกสำคัญในการที่จะรวมตัวกันของคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ข้องกับปัญหาทั้งคนในชุมชนเอง องค์กรเอกชน และเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่นั้นๆ ให้เกิดเป็น องค์กรประชาชน หรือประชาคม ซึ่งการสื่อสารนี้จะเป็นกลไกที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนทุกฝ่าย เข้าด้วยกันให้ตระหนักถึงปัญหา มีความเข้าใจที่ตรงกัน และมีจิตสำนึกร่วมกัน ในการคิดถึงสาเหตุที่ แท้จริงของปัญหาหาสาเหตุในพื้นที่ของตน การหาหนทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความ คิดเห็นกัน การร่วมมือร่วมใจกันดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพื่อให้องค์กรชุมชนของตน เองเกิดความเข้มแข็งในการแก้ไขปัญหาหาสาเหตุ

ข้อมูลจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดระบุว่า ในปี 2542 มีหมู่บ้านและชุมชน ได้รับมอบธงเฉลิมพระเกียรติจำนวน 4,001 หมู่บ้าน/ชุมชน และในปี 2543 มีจำนวนทั้งสิ้น 5,288 หมู่บ้าน/ชุมชน การที่จะทำให้หมู่บ้านและชุมชนทั้ง 9,289 หมู่บ้าน/ชุมชนนี้ยังคงมีความเข้มแข็งอยู่ ได้ ชุมชนเองเป็นหลักสำคัญที่จะธำรงรักษาความสำเร็จในการดำเนินงานให้ยังคงอยู่ และอีกส่วนที่ สำคัญก็คือการได้รับการประดับประดอง สอดส่อง ดูแล รวมถึงการให้คำปรึกษาแนะนำจากเจ้าหน้าที่ ราชการด้วยที่จะเป็นแกน หรือเป็นหลักยึดให้ชุมชนมีแบบแผนในการดำรงตัวเองให้ยังคงเข้มแข็ง อยู่

พื้นที่เขตทุ่งครุก็เป็นพื้นที่หนึ่งที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานเพื่อใช้ศักยภาพของชุมชน โดยอาศัยการประดับประดอง สอดส่อง ดูแล จากเจ้าหน้าที่ราชการ 3 ฝ่ายในพื้นที่ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ ตำรวจสถานีตำรวจนครบาลทุ่งครุ เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตทุ่งครุเขต และเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 59 เพื่อแก้ไขปัญหาหาสาเหตุ ซึ่งจะเห็นได้จากการที่พื้นที่เขตทุ่งครุสามารถได้รับ มอบธงสัญลักษณ์หมู่บ้านชุมชนเฉลิมพระเกียรติปลอดยาเสพติด ถึง 4 ชุมชนในระยะเวลา 2 ปี จากการส่งเข้าร่วมโครงการจำนวน 4 ชุมชน ซึ่งหมายถึงการประเมินผลดีร้อยละร้อย กล่าวคือในปี 2542 ได้แก่ชุมชนดาริซัน ในปี 2543 ได้แก่หมู่บ้านสินบตี 2 , หมู่บ้านสินทวิสวนธน 2 และหมู่บ้านสินทวิสวนธน 3 (เอกสารจากสถานีตำรวจนครบาลทุ่งครุ)

การดำเนินงานที่ผ่านมาของพื้นที่ทุ่งครุโดยความร่วมมือขององค์กรประชาชนอันประกอบไปด้วยประชาชนในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่สำนักงานเขต เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 59 สอดคล้องกับการนำแนวคิดทางด้านการสื่อสารในการจัดการชุมชนให้เกิดการประสานความร่วมมือ จึงนับเป็นแบบอย่างที่ดีในการหาบทเรียนเพื่อศึกษาถึงวิธีการดำเนินงานที่ใช้การสื่อสารที่จะนำมาสู่ การสร้างประชาคมหมู่บ้านปลอดยาเสพติดในพื้นที่ทุ่งครุเพื่อลดช่องว่างระหว่างภาครัฐกับภาค ประชาชนในการแก้ไขปัญหาหาสาเหตุต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของกลุ่มบุคคลต่างๆในการสร้างประชาคมหมู่บ้านปลอดยาเสพติด
2. เพื่อศึกษาประเด็นในการสื่อสารที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างประชาคมหมู่บ้านปลอดยาเสพติด
3. เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารที่ก่อให้เกิดการสร้างประชาคมหมู่บ้านปลอดยาเสพติด

ปัญหานำวิจัย

1. กลุ่มบุคคลที่ประสานความร่วมมือกันประกอบไปด้วยกลุ่มใดบ้าง แต่ละกลุ่มมีบทบาทอย่างไร และแต่ละกลุ่มมีบทบาทสนับสนุนกันอย่างไรที่จะก่อให้เกิดประชาคมหมู่บ้านปลอดยาเสพติด
2. ประเด็นในการสื่อสารที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างประชาคมหมู่บ้านปลอดยาเสพติดประกอบไปด้วยอะไรบ้าง
3. การสื่อสารในรูปแบบใดบ้างที่ก่อให้เกิดการประสานความร่วมมือเพื่อสร้างประชาคมหมู่บ้านปลอดยาเสพติด

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้นำแนวทางการแก้ปัญหาซึ่งเป็นกระบวนการดำเนินงานร่วมกัน รวมทั้งการดำเนินงานในลักษณะองค์รวมให้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การใช้พื้นที่ (A-Area) เป็นหลักโดยการผสมผสานมาตรการ (F-Function) และการส่งเสริมการทำงานร่วมกันของพหุภาคี (P-Participation) โดยมุ่งศึกษาบทบาทของกลุ่มบุคคลต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างประชาคมหมู่บ้านปลอดยาเสพติดในพื้นที่ทุ่งครุ รวมถึงการศึกษาประเด็นและรูปแบบในการสื่อสารที่มีส่วนทำให้การสร้างประชาคมหมู่บ้านปลอดยาเสพติดในพื้นที่ทุ่งครุสำเร็จลุล่วงไปได้ ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าได้ทำการศึกษาบทบาทของกลุ่มบุคคลต่างๆ ประเด็นที่ใช้ในการสื่อสาร ตลอดจนรูปแบบในการสื่อสาร โดยแบ่งตามขั้นตอนของการสร้างประชาคมเป็น 4 ระยะ คือ 1.ช่วงตระหนักถึงความรุนแรงในปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด 2.ช่วงการหาแนวร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 3.ช่วงจัดตั้งเป็นประชาคมปลอดยาเสพติด และ 4.ช่วงพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยพื้นที่ที่จะศึกษานั้นเป็นพื้นที่ในเขตทุ่งครุซึ่งประกอบไปด้วย หมู่บ้าน/ชุมชน 4 ชุมชน คือ 1.)ชุมชนดาริชื่น 2.)หมู่บ้านสินบตี 2 3.)หมู่บ้านสินทวิสวนธน2 4.)หมู่บ้านสินทวิสวนธน3 ซึ่งเป็นหมู่บ้าน/ชุมชนที่ได้รับมอบธงสัญลักษณ์จากโครงการหมู่บ้าน/ชุมชนเฉลิมพระเกียรติปลอดยาเสพติดทั้ง 4 ชุมชน

นิยามศัพท์

1. การสื่อสาร หมายถึง การถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร ความคิดเห็น ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและชาวบ้านในเขตพื้นที่ทุ่งครุ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดภายใน ชุมชน

2. รูปแบบการสื่อสาร หมายถึง วิธีการสื่อสารที่เจ้าหน้าที่และชุมชน ใช้สื่อสาร ถึงกัน ในระยะต่างๆทั้ง 4 ระยะ

- เครื่องมือที่ใช้ อาทิ การใช้สื่อบุคคล , การจัดเวทีระดมสมอง ,การใช้ร้านค้าชุมชนเป็นจุด ศูนย์รวมข่าวสาร , การจัดเวทีกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ , การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ , การใช้หอกระจายข่าว
- ลักษณะการใช้
 - การสื่อสารแบบเป็นทางการ (Formal Communication) เช่นการเรียกประชุม กรรมการหมู่บ้าน การประชุมชาวบ้าน การจัดอบรม สัมมนาชาวบ้าน
 - การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication) เช่นการเคาะประตู บ้าน การพบปะพูดคุยกันของชาวบ้าน
- การไหลของข่าวสาร
 - บนลงล่าง (Downward Communication) คือการที่เจ้าหน้าที่สั่งการให้ชาวบ้าน ทำตาม หรือการที่ผู้นำชุมชนสั่งลูกบ้าน
 - ล่างขึ้นบน (Upward Communication) คือการที่ชาวบ้านแจ้งข่าวหรือให้เบาะแสด กับเจ้าหน้าที่ หรือชาวบ้านขอความช่วยเหลือไปยังเจ้าหน้าที่
 - แนวนอน (Horizontal Communication) คือการปรึกษาหารือกันเองของชาวบ้าน ภายในชุมชน
- เครือข่ายการสื่อสาร หมายถึง ระบบการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐ และ ชาวบ้าน และระหว่างชาวบ้านต่อชาวบ้านที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน

3. บทบาท หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตามฐานะตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ ถูกต้อง โดยในการวิจัยนี้จะศึกษาถึงการประพฤติและปฏิบัติงานของแต่ละฝ่ายในการป้องกันและ แก้ไขปัญหาเสพติด ซึ่งแต่ละฝ่ายจะมีบทบาทที่แตกต่างกันไปโดยนำมาตรการของแต่ละฝ่าย มาผสมผสานกัน ได้แก่เจ้าหน้าที่รัฐมีหน้าที่ปราบปราม กระตุ้นเตือนประชาชน บำบัดรักษา เป็นที่ ปรึกษาปัญหาต่างๆ และเป็นพี่เลี้ยงในการดำเนินงานของชุมชน ผู้นำชุมชนมีบทบาทในการเป็น แกนนำของประชาชนในหมู่บ้านดำเนินกิจกรรมที่จะเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด และประชาชนมีบทบาทในการให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาและสอดส่องดูแลชุมชน

4. **ประเด็นในการสื่อสาร หมายถึง** เนื้อหาสาระที่ใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน รวมถึงเนื้อหาสาระเหล่านี้เป็นส่วนส่งเสริมให้เกิดการสร้างประชาคมหมู่บ้านปลอดยาเสพติด

5. **ยาเสพติด หมายถึง** สารเคมี หรือวัตถุชนิดใดๆซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกาย ไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใดๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพเรื่อยๆ มีอาการถอนยาเนื่องจากขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงอยู่ตลอดเวลา และสุขภาพทั่วไปจะทรุดโทรมลง ในการวิจัยครั้งนี้หมายถึงยาเสพติดทุกชนิด ยกเว้นบุหรี่และสุรา และน้ำหนักของยาเสพติดในการวิจัยครั้งนี้ยังเน้นถึงยาบ้า หรือสารเสพติดประเภท เมทแอมเฟตามีน ซึ่งเป็นยาเสพติดที่กำลังมีการแพร่ระบาดอยู่ในประเทศไทยมากที่สุดขณะนี้

6. **หมู่บ้าน/ชุมชน หมายถึง** หมู่บ้าน/ชุมชนที่อยู่ในพื้นที่เขตทุ่งครุที่ได้รับรางวัลหมู่บ้าน/ชุมชนปลอดยาเสพติดเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งได้แก่ ชุมชนดาริซัน หมู่บ้านสินบตี2 หมู่บ้านสินทวิสวนธน2 และหมู่บ้านสินทวิสวนธน3

7. **ประชาคมหมู่บ้าน หมายถึง** การรวมตัวกันของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีนครบาลทุ่งครุ เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตทุ่งครุ เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 59 ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา กรรมการหมู่บ้าน และผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่และมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของพื้นที่หรืออาณาเขตนั้นๆ โดยมีเจตนารมณ์ร่วมกันในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ชุมชนของตนเอง

8. **ปลอดยาเสพติด หมายถึง** ชุมชนดังกล่าวจะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบ “3ไม่มีกับ1ต้อง” คือ 1.ในพื้นที่นั้นต้องไม่มีการผลิตยาเสพติดอีกต่อไป 2.ในพื้นที่นั้นจะต้องไม่มีการค้ายาเสพติด 3.ในพื้นที่นั้นจะต้องไม่มีผู้ที่เข้ามาริเริ่มหรือทดลองที่จะเสพใหม่ และจะต้องนำผู้ที่เสพเก่าไปเข้ารับการบำบัดรักษา และ 1 ต้อง หมายถึง ชาวบ้านต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

9. **การสร้างประชาคมหมู่บ้านปลอดยาเสพติด หมายถึง** การร่วมมือกันระหว่างกลุ่มแกนหลักที่มีบทบาทสำคัญ อาทิ เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจนครบาลทุ่งครุ เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตทุ่งครุ เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข59 ผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน ผู้นำทางศาสนา และกลุ่มสมาชิกอาทิ กรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน และประชาชนในพื้นที่เป้าหมายในการทำให้ชุมชนหรือหมู่บ้านของตนเองมีปัญหายาเสพติดที่เบาบางลง หรือปลอดจากปัญหายาเสพติด แบ่งเป็น 4 ชั้น1. . ช่วงตระหนักถึงความรุนแรงในปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด เป็นระยะที่ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ตระหนักถึงปัญหาความรุนแรงในการแพร่ระบาดของยาเสพติดจึงมีความคิดที่จะมารวมตัวกันเพื่อร่วมมือกันหาทางป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 2.ช่วงการหาแนวร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เป็นขั้นแสวงหาทิศทางในการทำงานร่วมกัน และเป็นภาวะหัวเลี้ยวหัวต่อของสมาชิกที่จะวางบทบาทให้กับตนเองในการปฏิบัติงานร่วมกัน และยังเป็นขั้นตอนในการสรุป

ภาพรวมของปัญหาเสพติดที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 3. ช่วงจัดตั้งเป็นประชาคมปลอดภัยเสพติด เป็นขั้นที่ทุกคนมีความเห็นตรงกันที่จะยอมรับบทบาท และวิธีการที่จะทำงานร่วมกันในการแก้ไข ปัญหาเสพติดในพื้นที่ รวมถึงการกำหนดเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน 4. ช่วงพัฒนาให้เกิด ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน เป็นขั้นที่ดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ผ่านกิจกรรมที่สมาชิก ได้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ในขั้นนี้ยังไปถึงการรับความสำเร็จร่วมกันในการประเมินผลงานของ ประชาคมที่ได้ทำไปจนนำไปสู่การนำเข้าประกวดเป็นหมู่บ้านชุมชนเฉลิมพระเกียรติปลอดภัยเสพ ติด และเป็นช่วงเฝ้าระวังและธำรงรักษาสภาพอันดีงามของชุมชนให้คงอยู่

10 . การจัดการ หมายถึง การดำเนินงานร่วมกันระหว่างกลุ่มแกนหลักที่มีบทบาท สำคัญ อาทิ เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจนครบาลทุ่งครุ เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตทุ่งครุ เจ้าหน้าที่ ศูนย์บริการสาธารณสุข59 ผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน ผู้นำทางศาสนา และกลุ่มสมาชิกอาทิ กรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน และประชาชนในพื้นที่เป้าหมายเพื่อหาวิถีทางป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ด้วยการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การจัดกิจกรรมเชิงรุกเพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนประชาชนให้ตระหนักถึง ปัญหาและพิษภัยของยาเสพติด การสอดส่องดูแลพฤติกรรมของคนในชุมชนและคนแปลกหน้า การดูแลความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน

11.การประสานความร่วมมือ หมายถึง การทำงานร่วมกันระหว่างระหว่างกลุ่มแกน หลักที่มีบทบาทสำคัญ อาทิ เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจนครบาลทุ่งครุ เจ้าหน้าที่สำนักงานเขต ทุ่งครุ เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข59 ผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน ผู้นำทางศาสนา และกลุ่มสมาชิก อาทิ กรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน และประชาชนในพื้นที่ชุมชนดาริซัน หมู่บ้านสินบตี2 หมู่บ้านสินทวิ สนวนธน2 และหมู่บ้านสินทวิสวนธน3 ในการแก้ไขปัญหาเสพติด

12 . การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนในพื้นที่ชุมชนดาริซัน หมู่ บ้านสินบตี2 หมู่บ้านสินทวิสวนธน2 และหมู่บ้านสินทวิสวนธน3มีความต้องการและมีทัศนคติที่จะมี ส่วนร่วมกับรัฐในการตัดสินใจ ตลอดจนเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ในการ หาหนทางแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน โดยการร่วมกิจกรรมของชุมชนอันได้แก่

- การมีส่วนร่วมเข้าประชุมเพื่อหาหนทางป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด
- การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด
- การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด
- การมีส่วนร่วมในการประสานงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด
- การมีส่วนร่วมในการสละกำลังกายและกำลังทรัพย์ในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติด
- การมีส่วนร่วมในการติดตามความก้าวหน้าในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด
- การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

- การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1..เพื่อเป็นแนวทางในการวางบทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนที่จะทำงานร่วมกันในระดับชุมชนอื่นๆต่อไป
- 2.เพื่อเป็นแนวทางในการเลือกรูปแบบและประเด็นการสื่อสารที่เหมาะสมในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับชุมชน
- 3.เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดระดับของการมีส่วนร่วมของแต่ละฝ่ายที่จะเข้ามาร่วมมือกันในการทำงานในชุมชนอื่นๆต่อไป